СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 13.10.2026).
2. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 06.05.2025 у справі № 991/1324/20 (провадження № 51-6702км23). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/127358217 (дата звернення: 13.10.2026).
3. Osadcha A., Kharytonov S. Problems of Qualification of Complicity in Criminal Offenses with a Special Subject. *Legal Horizons*. 2022. Vol. 15, No. 1–4. P. 69–78. DOI: https://doi.org/10.54477/LH.25192353.2022.1-4.pp.69-78.
4. Левченко К. Б., Ященко А. М. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я, вчинені у співучасті: проблеми кваліфікації та призначення покарань. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2025. Т. 36, № 3. С. 60–71. DOI: https://doi.org/10.32631/vca.2025.3.05.

Бурчак Ярослав Олександрович, здобувач
Науковий керівник: Грубов Володимир Михайлович,
доктор політичних наук, професор,
Державний університет «Житомирська політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Забезпечення економічної стійкості України в умовах повномасштабної війни та формування передумов післявоєнного відновлення потребують перегляду традиційних підходів до державного регулювання інвестиційної діяльності. В умовах значних безпекових ризиків, обмеженості фінансових ресурсів та необхідності масштабної модернізації економіки особливого значення набуває якість нормативно-правового середовища, що визначає можливості залучення та реалізації інвестицій. При цьому ключовою проблемою є не лише необхідність запровадження нових інструментів державної підтримки, а й забезпечення системності, узгодженості та передбачуваності правового регулювання інвестиційних процесів.

Сучасна нормативно-правова база інвестиційної діяльності України характеризується наявністю значної кількості законодавчих актів, які регулюють окремі аспекти інвестування, державної підтримки, бюджетного фінансування, дозвільних процедур та захисту прав інвесторів. Базовим нормативно-правовим актом залишається Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. Зокрема, статті 11–12 цього Закону визначають цілі та форми державного регулювання інвестиційної діяльності, а статті 18–19 встановлюють гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності та засади захисту інвестицій [1]. Водночас подальший розвиток інвестиційного законодавства відбувався шляхом прийняття численних спеціальних нормативно-правових актів, що актуалізує проблему їх узгодженого застосування.

На нашу думку, одним із пріоритетних напрямів удосконалення правового забезпечення інвестиційної діяльності має стати систематизація відповідного законодавства з чітким розмежуванням загальних і спеціальних правових режимів інвестування. Зокрема, доцільним є уточнення співвідношення положень базового інвестиційного законодавства, нормативних актів щодо державної підтримки інвестиційних проєктів, бюджетного фінансування та адміністративних процедур. Такий підхід дозволить мінімізувати правову невизначеність, уникнути дублювання регуляторних вимог і сформувати більш послідовну систему державного регулювання. При цьому систематизація законодавства не обов'язково потребує прийняття єдиного кодифікованого акта, а може здійснюватися шляхом узгодження чинних норм, усунення колізій та встановлення єдиних підходів до правозастосування.

Окремої уваги потребує забезпечення стабільності правового режиму інвестиційної діяльності в умовах воєнного стану. Необхідність оперативного реагування держави на безпекові та економічні виклики зумовлює застосування тимчасових регуляторних обмежень і спеціальних процедур. Проте часті зміни правового середовища можуть ускладнювати довгострокове інвестиційне планування, особливо під час реалізації капіталомістких проєктів зі значними строками окупності. Хоча стаття 18 Закону України «Про інвестиційну діяльність» закріплює гарантії стабільності умов здійснення інвестиційної діяльності, відповідні гарантії мають законодавчо визначені межі та винятки [1]. У зв'язку з цим перспективним напрямом удосконалення правового регулювання є встановлення більш чітких перехідних положень для інвестиційних проєктів, розпочатих до зміни регуляторних вимог, а також забезпечення завчасного інформування інвесторів про заплановані зміни законодавства.

Важливим напрямом реформування є вдосконалення адміністративно-правових процедур, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проєктів. Інвестори взаємодіють із численними органами публічної влади з питань землекористування, будівництва, екологічних вимог, підключення до інженерних мереж та отримання документів дозвільного характеру. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року № 2073-IX закріплює принципи законності, обґрунтованості, пропорційності, відкритості, своєчасності та гарантування ефективних засобів правового захисту [2]. Водночас Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 6 вересня 2005 року № 2806-IV визначає загальні засади функціонування дозвільної системи [3]. Подальше вдосконалення правового регулювання доцільно спрямувати на узгодження спеціальних дозвільних процедур із загальними принципами адміністративного провадження, усунення дублювання документів, забезпечення міжвідомчого інформаційного обміну та підвищення відповідальності адміністративних органів за необґрунтоване затягування розгляду інвестиційних справ.

Особливого значення набуває законодавче врегулювання співвідношення спрощених процедур, що застосовуються в умовах воєнного стану, та загальних регуляторних вимог. Тимчасова дерегуляція може сприяти оперативному відновленню господарської діяльності, однак надмірне послаблення контролю створює ризики порушення майнових прав, недотримання будівельних та екологічних стандартів, а також виникнення правової невизначеності після припинення дії спеціальних режимів. Тому доцільним видається запровадження диференційованого підходу до спрощення регуляторних процедур залежно від характеру інвестиційного проєкту, рівня його суспільної значущості та можливих ризиків. Законодавство має встановлювати чіткі часові межі спеціальних режимів, умови переходу до загальних процедур і правові наслідки рішень, прийнятих у період дії воєнного стану.

Суттєвим кроком у розвитку нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності стало вдосконалення системи управління публічними інвестиціями. Законом України від 16 січня 2025 року № 4225-IX внесено зміни до Бюджетного кодексу України, які передбачають формування нових підходів до планування, підготовки, оцінювання та реалізації публічних інвестиційних проєктів [4; 5]. Зокрема, стаття 33-1 Бюджетного кодексу України визначає засади планування, підготовки та реалізації публічних інвестиційних проєктів і програм публічних інвестицій. Важливим елементом реформи стало законодавче закріплення поняття єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій, що має забезпечувати узгодженість інвестиційних рішень із документами стратегічного планування та бюджетними можливостями держави.

Водночас запровадження нових процедур управління публічними інвестиціями потребує подальшого розвитку механізмів правової відповідальності за прийняття необґрунтованих інвестиційних рішень. Зокрема, актуальним є питання встановлення прозорих критеріїв оцінювання проєктів, обґрунтування їх вартості, визначення очікуваних суспільно-економічних результатів та оцінки витрат на подальше утримання створених об'єктів. Нормативне регулювання доцільно доповнювати дієвими процедурами перегляду проєктів у разі істотної

зміни вартості, строків виконання або очікуваних результатів. Це особливо важливо для післявоєнного відновлення, коли значні бюджетні та міжнародні ресурси спрямовуватимуться на реалізацію інфраструктурних проєктів в умовах обмежених фінансових можливостей держави.

Необхідність удосконалення правових засад державної підтримки інвестиційної діяльності пов'язана також із забезпеченням рівності умов господарювання та ефективного використання публічних ресурсів. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17 грудня 2020 року № 1116-IX передбачає спеціальні інструменти стимулювання окремих категорій інвестиційних проєктів [6]. Водночас Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 1 липня 2014 року № 1555-VII встановлює загальні правові засади контролю за допустимістю державної допомоги для конкуренції, з урахуванням передбачених законодавством особливостей її надання під час воєнного стану [7]. Відтак важливим завданням є забезпечення узгодженості різних режимів державної підтримки, недопущення необґрунтованих переваг окремим суб'єктам господарювання та формування прозорих критеріїв розподілу бюджетних ресурсів.

На нашу думку, удосконалення правового регулювання державної підтримки має передбачати поступовий перехід від переважно формальних критеріїв відповідності інвестиційного проєкту встановленим вимогам до комплексного оцінювання його економічної та суспільної результативності. Зокрема, під час визначення доцільності державної підтримки необхідно враховувати не лише обсяг запланованих капіталовкладень, а й очікуваний вплив проєкту на зайнятість населення, технологічне оновлення виробництва, розвиток регіональної економіки, збільшення податкових надходжень та формування доданої вартості. При цьому доцільно нормативно закріплювати вимоги до подальшого моніторингу виконання інвестором взятих зобов'язань і визначення правових наслідків їх невиконання. Такий підхід дозволить посилити зв'язок між обсягами наданої державної підтримки та фактичними результатами інвестиційної діяльності.

Важливим аспектом правового забезпечення післявоєнного відновлення є узгодження інвестиційних інтересів із вимогами екологічної безпеки та сталого розвитку. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII визначає правові та організаційні засади оцінювання екологічних наслідків планованої господарської діяльності [8]. В умовах прискореної відбудови інфраструктури актуалізується питання забезпечення належного балансу між необхідністю оперативної реалізації інвестиційних проєктів та дотриманням природоохоронних вимог. Удосконалення законодавства в цьому напрямі має передбачати чітке розмежування невідкладних відновлювальних робіт та довгострокових інвестиційних проєктів, забезпечення прозорості екологічних процедур і недопущення необґрунтованого застосування винятків із загального порядку оцінювання впливу на довкілля.

Окремим стратегічним напрямом удосконалення правових засад інвестиційної діяльності є гармонізація національного законодавства з правом Європейського Союзу. Регламент (ЄС) 2024/792 Європейського Парламенту та Ради від 29 лютого 2024 року, яким запроваджено інструмент Ukraine Facility, передбачає підтримку відновлення, реконструкції та модернізації України протягом 2024–2027 років, зокрема шляхом реалізації реформ та стимулювання інвестицій [9]. Відповідно, розвиток національного інвестиційного законодавства має враховувати не лише потреби воєнного часу, а й довгострокові зобов'язання України у сфері європейської інтеграції. Особливого значення набуває наближення правил державної допомоги, забезпечення конкурентного середовища, прозорості адміністративних процедур та належного фінансового контролю до європейських стандартів.

У контексті післявоєнного відновлення важливим є також визначення правових засад переходу від надзвичайних механізмів економічного регулювання до стабільної системи інвестиційного законодавства. Припинення або скасування воєнного стану не означатиме автоматичного усунення економічних диспропорцій, руйнувань інфраструктури та

інвестиційних ризиків. Тому правове регулювання післявоєнного періоду має передбачати поетапність скасування тимчасових обмежень, збереження обґрунтованих механізмів підтримки найбільш постраждалих територій і забезпечення передбачуваності правових умов для вже розпочатих інвестиційних проєктів. Важливо, щоб перехід до звичайного регуляторного режиму здійснювався на основі визначених законодавством критеріїв, а не виключно шляхом ситуативного продовження або скасування тимчасових норм.

Узагальнюючи викладене, доцільно визначити, що удосконалення правових засад державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні має здійснюватися шляхом систематизації інвестиційного законодавства, підвищення стабільності правових умов, удосконалення адміністративних процедур, забезпечення узгодженості механізмів державної підтримки та посилення правової відповідальності за результати реалізації інвестиційних проєктів. Важливим є також забезпечення відповідності інвестиційного регулювання бюджетному законодавству, екологічним вимогам і стандартам Європейського Союзу.

Отже, в умовах війни та післявоєнного відновлення пріоритетом державної інвестиційної політики має стати не лише розширення можливостей залучення капіталу, а й формування цілісного та передбачуваного правового середовища для його ефективного використання. Удосконалення правових засад державного регулювання інвестиційної діяльності повинно забезпечувати баланс між необхідністю оперативного відновлення економіки, захистом прав інвесторів, дотриманням публічних інтересів та виконанням євроінтеграційних зобов'язань України. Саме такий підхід здатний створити інституційно-правові передумови для переходу від кризового управління інвестиційними процесами до довгострокової моделі сталого економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12 (дата звернення: 01.10.2026).
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20 (дата звернення: 01.10.2026).
3. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15 (дата звернення: 27.10.2026).
4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17 (дата звернення: 01.10.2026).
5. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо актуалізації та удосконалення деяких положень : Закон України від 16.01.2025 № 4225-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4225-20 (дата звернення: 01.10.2026).
6. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20 (дата звернення: 01.10.2026).
7. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18 (дата звернення: 01.10.2026).
8. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19 (дата звернення: 01.10.2026).
9. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. Official Journal of the European Union. 2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj (дата звернення: 01.10.2026).